

EDİTÖRLER
PROF. DR. YUSUF KILIÇ | PROF. DR. ERCAN HAYTOĞLU

Dr. Nevzat Gündag'a

Vefa

Tarih, Kültür ve Sanat Yazıları

Çizgi Kitabevi Yayınları: 1272
Araştırma İnceleme

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi
Kasım 2021

ISBN: 978-605-196-686-1
Yayıncı Sertifika No:52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

Editörler

KILIÇ, Yusuf | HAYTOĞLU, Ercan

Dr. Nevzat Gündag'a

VEFA

Tarih, Kültür ve Sanat Yazıları

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

Baskı: Sebat Ofset
Sertifika No: 46039

Makalelerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.	Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1	Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/ Konya	Cağaloğlu/ İstanbul
(0332) 353 62 65 - 66	(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com

📞 / cizgikitabevi

İpek Yolu Şehri Kayalık'ta Karluk Yabgu Sarayı

Mehmet KUTLU*

Kayalık, İpek Yolu'nun kuzey güzergahı üzerinde yer alan bir Orta Çağ şehridir. Tarihi kaynaklarda bahsolunan ancak 14. yüzyılda tahrip olduğu için haritadan silinen şehrin, günümüzde Kazakistan Cumhuriyetinin güneyinde Almatı Vilayetine bağlı Sarkan ilçesinin Koylyk kasabasında konumlandığı tespit edilmiştir. Önemli bir İpek Yolu şehri olması nedeniyle UNESCO tarafından 2014 yılında Dünya Mirası listesine alınmıştır.¹ Kayalık'ın şehirleşme tarihine bakıldığında kuruluşunun 5.-6. yüzyıllarda I. Göktürk Kağanlığı dönemine kadar indiği ve bir Karluk şehri olduğu kabul edilmektedir.² II. Göktürk (Kutluk) Devletinin yıkılması sonrasında kurulan Karluk Yabgu Devletinin başkenti olmuş daha sonra Karahanlı, Karahitay ve Cengiz Han İmparatorluklarına tabi olarak zaman zaman bağımsızlık kazanan Yedisu Karluk Yabgu Devletine de başkentlik yapmıştır.³ Kayalık'ın İslamlaşma süreci 751 yılında vuku bulan Talas Savaşı sonrasında başlamış, bir İpek Yolu ve Karluk şehri olması nedeniyle hızla tamamlanmıştır. Göktürk döneminde başlayan şehirleşme olgusu Karluk ve Karahanlı dönemlerinde büyük ilerleme kat etmiştir.⁴ Kayalık'ın İpek Yolu üzerindeki en büyük şehirlerden biri olduğu dönemin bazı seyyahlarınca da kaydedilmiştir. Örneğin 1254 yılında gerçekleştirdiği bir seyahat sırasında Kayalık'ta 12 gün konaklayan Ruysbroeckli Willem'in satırları hala ilginç bir kaynak olarak kabul görmektedir.⁵ Orta Çağ'da Kayalık'ın içinde yer aldığı Kuzeydoğu Yedisu Bölgesi'nde

* Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Denizli, e-posta: mehmetkutlu@pau.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-3075-3965

¹ Mehmet Kutlu, "Kayalık: Bir Karluk Yabgu Devleti Başkenti" *Anasay* 4/11 (2020), s. 106-107.

² Encyclopedia of Islam, Clifford Edmund Bosworth, Leiden: Brill, 1997, "Karluk" Maddesi; Faruk Sümer, *Eski Türklerde Şehircilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1993, s. 67; Talas Omarbekov, "Akyrtas is an ancient monument of the Turkic World". III. Hocalı Soykırımı ve Türk Dünyası Sempozyumu, Giresun: Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2019, s. 31.

³ Encyclopedia of Islam, John Andrew Boyle, Leiden: Brill, 1997, "Kayalık" Maddesi; Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Hüseyin Salman, İstanbul: TDV Yayınları, 2001, "Karluklar" Maddesi.

⁴ Mehmet Kutlu, "Orta Çağ'a ait bir Ahşap Direkli Camiyi Okumak: Kayalık Ulu Camisi". *Orta Çağ'dan Postmodernizme Sanat Tarihi Okumaları*. ed. İlkül Kaya Zenbilci. İstanbul: Hiperyayın. 1. bs, 2021, s. 84-86.

⁵ Ruysbroeckli Willem, *Mengü Hanın Sarayına Yolculuk 1253-1255*, ed. P. Jackson ve D. Morgan, çev. Z. Kılıç, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2010, s. 159-176; Gülnar Kara, "Moğol istilası Öncesi Ortaçağ Yedisu Şehirleri", *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Akademik Araştırmalar 1*, Ankara: Gece Kitaplığı, 1. bs, 2018, s. 229)..

Kaynakça

- Barthold, V.V. (1956). *Four Studies on the History of Central Asia*, (çev. T. Minorsky), Leiden: E.J. Brill.
- Baypakov, Karl ve Y.M. Peşkov. "Raskopki Usadbi Srednevekovogo Kayalık" *K.R. G.B.M. Khabarları* 1(2000): 230-234.
- Baypakov, Karl ve Dmitri Voyakin, *Ortagasırlık Kiyalık Şaharı/ Srednevekovy Gorod Kayalık*, Almatı: Alkey Margulan Atındağı Arkeologiya İnstitutı, 2007.
- Doşanova, T.S. (2003). Novie Kolleksii Stekla iz Gorodiş Kuyruktobe i Koylık, *K.R. G.B.M. Khabarları* 1(2000): 169-171.
- Encyclopedia of Islam, Clifford Edmund Bosworth, 4. Cilt, Leiden: Brill, 1997.
- Encyclopedia of Islam, John Andrew Boyle, 4. Cilt, Leiden: Brill, 1997.
- Grube, Ernst J. *Islamic Pottery of the Eight to Fifteenth Century in the Kier Collection*, London: Faber and Faber. 1976.
- Kara, Gülnar. "Moğol istilası Öncesi Ortaçağ Yedisu Şehirleri", *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Akademik Araştırmalar 1*, Ankara: Gece Kitaplığı, 1. bs, 2018.
- Korjenkov, Andrey. vd. "Traces of Ancient Earthquakes in Medieval Cities Along the Silk Road, Northern Tien Shan and Dzhungaria", *Turkish Journal of Earth Sciences*, 12(2003): 241-261.
- Kutlu, Mehmet, "Kayalık: Bir Karluk Yabgu Devleti Başkenti". *Anasay* 4/11 (2020):105-128. (erişim 12.07.2021).
- Kutlu, Mehmet. "Orta Asya'da Tütekli (Kırlangıç) örtünün kökeni ve tarihî gelişim aşamaları üzerine bir değerlendirme", *History Studies*, 12/5 (2020): 2455-2486.
- Kutlu, Mehmet, "Orta Çağ'a ait bir Ahşap Direkli Camiyi Okumak: Kayalık Ulu Camisi". *Orta Çağ'dan Postmodernizme Sanat Tarihi Okumaları*. ed. İlkül Kaya Zenbilci. İstanbul: Hiperyayın. 1. bs, 2021.
- Kutlu, Mehmet, "İpek Yolu Şehri Kayalık'taki Yesevi Hankahı ve Türbeleri" *Orta Asya'dan Anadolu'ya İlimin Yolculuğu*, ed. Yakup Koçyiğit ve Aitmammat Kariev, Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları. 1. bs, 2021.
- Kutlu, Mehmet, "İpek Yolunda bir Orta Çağ yapısı: "Kayalık Hamamı" üzerine bir değerlendirme" *Pandemi Sürecinde Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Yeni Eğilimler*. ed. Haşim Özüdoğru, Fatih Aydın ve Ferudun Hakan Özkan, Ankara: Gazi Kitabevi, 1. bs, 2021.
- Omarbekov, Talas. "Akyrtas is an ancient monument of the Turkic World". *III. Hocalı Soykırımı ve Türk Dünyası Sempozyumu*, Giresun: Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2019.
- Ruysbroeckli Willem, *Mengü Hanın Sarayına Yolculuk 1253-1255*, ed. P. Jackson ve D. Morgan, çev. Z. Kılıç, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2010.
- Sümer Faruk, *Eski Türklerde Şehircilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1993.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Hüseyin Salman, 24. cilt, İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Watson, Oliver. *Ceramics from Islamic Lands: A Catalogue of the al-Sabah Collection*, London: Thames and Hudson, 2004.